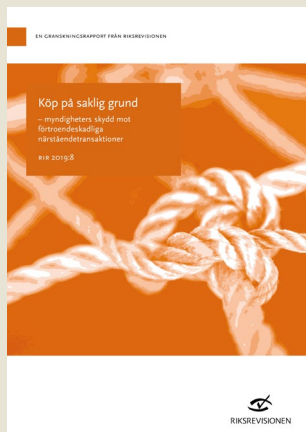

Underlag a. Metodbeskrivning – analys av inköp från anställda och anställdas anhöriga

RiR 2019:8

Köp på saklig grund

– myndigheters skydd mot
förtroendskadliga
närståendetransaktioner

Metodbeskrivning

I syfte att undersöka hur vanligt förekommande det är att myndigheter köper varor eller tjänster från företag med kopplingar till anställda eller anställdas anhöriga har en kvantitativ undersökning genomförts med hjälp av uppgifter från de granskade myndigheterna och registerdata från Statistiska centralbyrån (SCB) och Bolagsverket. I granskningen ingår Arbetsförmedlingen, Polisen, Skogsstyrelsen, Tillväxtverket och Trafikverket.

Riksrevisionen har begärt in uppgifter om inköp och anställda från de granskade myndigheterna. Uppgifter har därefter lämnats till SCB, som på Riksrevisionens uppdrag har avidentifierat och kopplat samman uppgifter om personnummer och organisationsnummer för myndigheternas anställda, anhöriga och leverantörer.

SCB har därefter kompletterat uppgifterna om anställda och anhöriga till anställda med uppgifter om inkomster från det så kallade JOBB-registret och deras funktioner från företag genom uppgifter från Bolagsverkets näringslivsregister. Uppgifterna om företag har i sin tur kompletterats med uppgifter om juridisk form, sektorstillhörighet samt vissa uppgifter om företagets ekonomi.

Granskningen omfattar sammanlagt 60 042 anställda vid de granskade myndigheterna samt 350 655 anhöriga till dessa. 53 212 leverantörer till myndigheterna under perioden ingår i materialet. Uppgifterna om myndigheternas inköp omfattar sammanlagt 5,7 miljoner fakturor eller fakturarader.

Tillvägagångssätt

En koppling mellan en anställd vid en myndighet och ett företag som är leverantör till myndigheten har ansetts finnas om följande kriterier uppfylls:

- a) den anställda har varit anställd under ett helt kalenderår
- b) företaget förekommer i myndighetens leverantörsreskontra för samma år **samt**
- c) minst ett av följande:
  - i) den anställda hade en inkomst från företaget under året och/eller den anställda hade en funktion i företaget under året
  - ii) en anhörig till den anställda hade en funktion i företaget under året.

I redovisningen av undersökningens resultat i kapitel 4 i rapporten har kopplingarna därefter delats upp i tre olika ömsesidigt uteslutande kategorier:

1. en anställd har ett företagsengagemang i en eller flera av myndighetens leverantörer,
2. en anställd har inkomster från en eller flera av myndighetens leverantörer, men har inga engagemang i någon av dem,

3. en anställd har själv inga engagemang eller inkomster i någon av myndighetens leverantörer, men har en anhörig som har ett engagemang i en leverantör.

De olika kopplingstyperna kan betraktas som olika grader av närhet mellan anställd och leverantör, där närheten är störst genom den första kopplingstypen och där avståndet ökar successivt med den andra och tredje typen. Motsvarande indelning har även gjorts för leverantörer i kapitel 4.

I granskningen har personer som var anställda under hela 2016 undersökts närmare. Helårsanställda har särskilts i syfte att exkludera antalet kopplade anställda som består av personer som har bytt arbete under 2016 till eller från en av myndighetens leverantörer.

Data

Nedan följer en närmare beskrivning av vilka register som uppgifter har hämtats ifrån.

Uppgifter om myndigheternas anställda

Uppgifter om vilka som varit anställda vid myndigheterna har hämtats från de granskade myndigheternas personalhanteringssystem. Uppgifterna inkluderar alla som har haft en anställning vid myndigheterna under åren 2014–2016. Även tillfälligt anställda och anställda som tar del av arbetsmarknadspolitiska åtgärder eller anställningsstöd har ingått.

I Tillväxtverkets fall har delar av uppgifterna hämtats från Statens servicecenter, som hanterar myndighetens personaladministration. I Polisens fall har uppgifter hämtats för alla som var anställda vid dåvarande Rikspolisstyrelsen, Statens kriminaltekniska laboratorium samt de 21 regionala polismyndigheterna innan bildandet av den nya myndigheten Polismyndigheten den 1 januari 2015. Anställda som gick över till den vid samma tidpunkt bildade myndigheten Säkerhetspolisen har inte ingått i uppgifterna för 2015 och 2016.

I uppgifterna om myndigheternas anställda har information hämtats om personnummer, tjänst, organisatorisk tillhörighet samt datum för anställningsdag och eventuellt avslut av tjänst. Uppgifterna om de anställda har inte inkluderat information om de anställdas tjänstgöringsgrad.

Uppgifter om myndigheternas inköp

Från de fem granskade myndigheterna har uppgifter även hämtats om myndigheternas inköp för åren 2014–2016. Uppgifterna har hämtats från myndigheternas leverantörsreskontra, som innehåller uppgifter om samtliga utbetalningar myndigheten gjort till externa parter. Uppgifterna i leverantörsreskontra innehåller betalningar för köp av varor och tjänster, men inkluderar även utbetalningar av vissa bidrag och övriga ersättningar. Från Skogsstyrelsen har även information om

utbetalningar inhämtats från myndighetens ärendehanteringssystem Navet, i vilket myndigheten registrerar beslut om områdesskydd.

Inköp som har gjorts av offentliga organisationer eller offentligt ägda företag faller inte inom granskningens frågeställning, och har därför uteslutits ur myndigheternas uppgifter om inköp. Även utländska företag har uteslutits då det inte finns någon information om dessa i Bolagsverkets näringslivsregister. Bostadsrättsföreningar och ideella föreningar har likaså uteslutits. Ett mindre antal företag har även uteslutits i de fall då det saknats organisationsnummer för dem i leverantörsreskontra, eller där det enbart funnits uppgifter om uppenbart felaktiga organisationsnummer.

Bolagsverkets näringslivsregister

Från Bolagsverket har uppgifter ur näringslivsregistret använts för att undersöka om en person har haft en funktion i ett företag. Näringslivsregistret innehåller uppgifter från 12 olika register och innehåller aktuella och historiska uppgifter om företag och personer som haft någon form av funktion i dessa. Bolagsverket har levererat uppgifterna ur näringslivsregistret till SCB som har försett organisationsnummer och personnummer med löpnummer för att möjliggöra matchning mot övriga uppgifter.

I registret finns information om 29 olika funktioner en person kan ha i ett företag. Alla funktioner som anges i registret har ingått i granskningen.

Näringslivsregistret startade 1992 och saknar fullständiga uppgifter för tidigare år. Ett företag försvinner ur näringslivsregistret fem år efter att det gått i konkurs. I registret ingår uppgifter för bland annat aktiebolag, kommanditbolag, handelsbolag, och banker och försäkringsföretag. I registret ingår även ideella föreningar, enskilda bolag och enkla bolag som har registrerats hos Bolagsverket.

I näringslivsregistret registreras personer som vid årets utgång senast angivits på en funktion i ett företag. Företag rapporterar normalt sett detta under våren, förutom företag med brutet räkenskapsår som normalt sett inkommer med uppgifter under hösten. För det fall ingen nyanmälan gjorts kvarstår uppgifter från den senaste anmälan till registret. I granskningen har en person betraktats som att denna har en funktion om denne som tidigast 2006 har angetts ha en funktion, och om ingen ny information inkommit om funktionshavare i företaget som inte inkluderar personen.

Flergenerationsregistret och samboregistret

SCB har gjort kopplingar mellan anställda och anhöriga till anställda genom uppgifter i flergenerationsregistret och samboregistret. Från flergenerationsregistret har kopplingar gjorts till biologiska föräldrar, biologiska barn och biologiska syskon samt adoptivföräldrar, adoptivbarn och adoptivsyskon. Via SCB:s samboregister har kopplingar även gjorts med samboende till anställda. I samboregistret ingår gifta par

och personer med registrerat partnerskap. Även flergenerationshushåll och andra personer som bor ihop ingår i registret.

Företagens ekonomi

För de företag som ingår i granskningen har uppgifter hämtats från SCB:s register över företagens ekonomi (FEK) för åren 2014–2016. Från registret har uppgifter om företagens omsättning, antal anställda, juridisk form, ägarkategori (offentlig/privat) och branschtillhörighet använts.

För många av de företag som varit leverantörer till myndigheterna under perioden, eller som anställda och anhöriga hade kopplingar till saknas det information i FEK-registret. Det beror främst på att FEK-registret inte inkluderar många ideella föreningar och framförallt enskilda näringsidkare. En annan anledning kan vara att företaget nyligen har startat eller avslutat sin verksamhet, och därför inte kommit med i statistiken för året.

Bortfall och felkällor

Felaktiga/saknade organisationsnummer

I de uppgifter om inköp som de granskade myndigheterna levererat till Riksrevisionen har flera leverantörer inte kunnat inkluderas i analysen då uppgifter om organisationsnummer saknats, varit felaktiga eller tillhört ett utländskt företag.

Bortfallet varierar stort mellan de granskade myndigheterna. Skogsstyrelsen sticker ut, och nästan 18 % av leverantörsnamnen i uppgifterna från myndigheten har saknat organisationsnummer. En stor del av dessa består av leverantörsfakturor från vad som verkar vara mindre företag. Bland de leverantörer hos Trafikverket som saknar organisationsnummer består en större andel av vägföreningar som fått bidrag från Trafikverket.

Uppgifter om anställningar

Uppgifterna om anställda vid de granskade myndigheterna har delvis skiljt sig åt vad gäller både kvalitet och innehåll. Det största problemet har bestått av bristande uppgifter om när anställda har börjat eller slutat sina anställningar. Ur uppgifterna från anställda vid Arbetsförmedlingen har det inte funnits uppgifter för vilka datum anställda har börjat eller slutat upprepade anställningar. Det betyder att uppgifterna om anställda för varje år i rapporten kan innehålla anställda som avslutat en anställning och därefter senare under samma år påbörjat en ny anställning vid myndigheten.

Det har även handlat om vilken information som funnits om vilken tjänst och organisatorisk tillhörighet som en anställd haft under perioden. I uppgifterna från Skogsstyrelsen, Trafikverket och Tillväxtverket har uppgifter saknats om framförallt tjänst för en del av de anställda. För Trafikverket har dessutom enbart information om

personens nuvarande tjänst kunnat hämtas för de personer som vid tiden för datauttaget (december 2017-januari 2018) fortfarande arbetade på myndigheten. Från Polisen har vi inte haft tillgång till uppgifter om vilken tjänst en person har innehaft, men vi har haft uppgift om organisatorisk tillhörighet i myndigheten.

Sekretess- och personuppgiftshantering

Undersökningen har genomförts med stöd bestämmelserna i offentlighets och sekretesslagen (2009:400, 24 kap, 8 §). Behandlingen av personuppgifter har hanterats i enlighet med personuppgiftslagen (1998:204) och efter 25 maj 2018 EU:s dataskyddsförordning och lagen (2018:18) med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning. En närmare beskrivning av överväganden i granskningen avseende sekretess och personuppgiftshantering finns tillgänglig i ett särskilt underlag i granskningsärendets akt.